

sára a török korban került sor. Feltárása jövőre fejezhető be (ez idáig bolygatatlan, 1960–62-ben sem érintett DNY-i negyed), s adható át állagvédelmi építésre. Geodéziai felmérése (Holl B.), továbbá a téliesítés és védőtemetés megtörtént.

Alsóvár, Kaputorony (1960–62. évi II. régió): folytatódott a 15. századi kaputorony belső terének feltárása, pontosabban a 18–19. századi omladéktól való megtisztítása (biztonsági ácsolat, falmegegerősítés, közlekedő pallóhid készült).

Barbakán (1960–62. évi III. régió): már az 1998. őszeről áthúzódó tavaszi feltárási ütem tisztázta a barbakán építési periódusait és rétegviszonyait. A nyári ütem a 15. századi toronyhoz kapcsolódó farkasverem immár teljes feltárását eredményezte. (Teljes geodézia elkészült.)

A leletanyag restaurálásra – a kerámia és csont már a helyszínen előmosottan és osztályozottan – múzeumba került, a tételes szövegi-, fotó- és rajzi alapidokumentáció összeállítása, végleges formába öntése, adattári leadása folyamatban.

HATHÁZI GÁBOR

83. Csörnyeföld, Csatorna, Csörnyeföldi-patak K-i partja

(Zala megye) Kö, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 11+800–11+925 kilométerszelvényre esik. A Felhegyalja lelőhelytől ÉNy-ra kb. 250 m-re, a Csörnyeföldön áthaladó főúttól 400 m-re, a falu utolsó csatorna (Csörnyeföldi-patak) K-i oldalán egy 250 × 100 m-es felületen késő középkori és újkori cserepeket, valamint téglatöredékeket találtunk. A terület K-i szélé az előző lelőhelyhez hasonló kukoricatarló, majd szántás és a csatorna menti sávban friss gabonavetés. A lelőhelynek csak a szélét, kb. egynegyedét érinti az út nyomvonal. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

84. Csörnyeföld, Felhegyalja

(Zala megye) Kk, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 11+425–11+550 kilométerszelvényre esik. A Muraszemenyéről Csörnyeföldre vezető 0123. számú műút K-i oldalán, a csörnyeföldi főúttól 500 m-re DNY-ra szántott terület húzódik. Kb. 100 × 100 m-es felületen elszórtan késő középkori – kora újkori cserepek és téglatöredékek fekszenek a szántásban. A lelőhely valószínűleg folytatódik az út Ny-i oldalán is, ahol azonban a megfigyelési lehetőségeket a tavalyi kukorica tarlója és a lehullott száraz kukorica korlátozta. Itt csak téglatöredékeket találtunk. Az út nyomvonal kb. egytizedét érinti az egész lelőhelynek. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

85. Csörnyeföld, Felső Korong-dűlő

(Zala megye) Kk, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 12+950–13+070 kilométerszelvényre esik. A belterülettől Ny-ra, a Vöröcsöki-patak K-i partjára lejtő dombon repce táblában a megfigyelésre nem igazán alkalmas körülmények ellenére, egy 120 × 70 m-es területen elszórtan lehetett késő középkori – kora újkori edénytöredékeket gyűjteni. A tervezett nyomvonalba a lelőhelynek kb. fele, mintegy 120 × 40 m-es rész esik, ahol az építkezést megelőzően szondázó ásatás végzése szükséges.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

86. Csörnyeföld, a Macskavártól É-ra,

a csatornától Ny-ra

(Zala megye) Kö, Ú

A lelőhely az M70 autóút Letenye–Tornyiszentmiklós nyomvonalán a 12+118–12+395 kilométerszelvényre esik. Csörnyeföld, csatorna lelőhelytől Ny–ÉNy-ra 300–350 m-re, a falu kertjeitől DNY-ra kb. 700 m-nyire, a Csörnyeföldi-pataktól 150 m-re ÉNy-ra kukoricatarló, szántás, mélyszántás található. Utóbbiakban késő középkori – kora újkori cserepek és tégladarabok feküdtek egy kb. 300 × 100 m-es felületen. Az autóút nyomvonala a lelőhely közepén halad és kb. a lelőhely felét érinti. Az építkezés alatt szakmai felügyelet javasolt.

VÁNDOR LÁSZLÓ – PUSZTA SÁNDOR

87. Dalmand, Sánc

(Tolna megye) Kk

A falutól DK-re, a döbröközi határ közelében, két völgy közötti fennsíkon található a négyszögletes sánc. Az erősen elszántott objektumot a Dalmand, Vörösegyházapusztához vezető dűlőút vágja ketté. Pillanatnyilag elég jól látszik a sánc és árok is. A sánc belsejében közepes sűrűségben gyűjthetők apróra tört középkori cserepek. A sánc Ny-i szélé közelében sok a téglatörmelék. Egyébként a dűlőúttól Ny-ra eső területen elég kevés a lelet. Dél felé is erősen gyérül a leletek mennyisége. Az út K-i oldalán sokkal több a lelet. A dombhát K-i szélén, a peremen szürke foltok valószínűleg házakra utalnak. Ezekben a foltokban sok a – főleg – késő középkori cserep. Az állatcsont viszonylag kevés. Több vastárgyat is találtam: két vaskéstöredéket, sarlódarabot, szekérvasalást. Elsősorban a lelőhely DK-i részén több vasolvadékot is találtam.

A sánccal kb. egyvonalban, a K-i peremen kb. 20–25 m átmérőjű területen igen sok a téglá- és kőtöredék (köztük 2 db peremes téglatöredék is). A törmelékben késő középkori cserepek vannak.

A lelőhely É felé kb. a gázvezetékig tart.

Május 11-én Egyed Endre felmérte a sánctól és a lelőhelyet. A szántásban és kelő kukoricában nem mindenütt volt egyértelmű a sánc és az árkok helye. Ezért

majd a légi fotók alapján kell pontosítani, egyértelművé tenni a sánc helyét.

MIKLÓS ZSUZSA

88. Debercsény, Pusztatemplom

(Nógrád megye) Á, Kk

A NKÖM által kiírt Kulturális Örökség '99 Program pályázatából Régészeti Diáktábor keretében 1+13+3 napos időtartamban végeztünk ásatást. Támogatók voltak még: Iskola az építészetért Alapítvány és Debercsény Önkormányzata. A technikai lebonyolításban részt vett vagy segítséget nyújtott Stromfeld Gépipari és Építőipari Szakközépiskola (külön köszönet Pintér Kovács Katalinnak), Körjegyzőség, Magyarnándor és Körzeti Általános Iskola, Magyarnándor.

Feltárássra került 50 m² felület, átlagos mélység 70 cm.

A tervezettnél kisebb diáklétszám és az esős időjárás miatt a kutatást csak a templom kiterjedésének, szerkezetének vizsgálatára korlátoztuk. A templom körüli temető és templomon belüli temetkezések feltárását időigényességük miatt igyekeztünk elkerülni. Fentiek miatt nem végeztük el a temető kiterjedésének vizsgálatát sem.

Debercsény török háborúk idején elpusztult templomának helyét sokáig csak dűlő-név jelezte. Egyetlen látható maradványa a Varga-féle ház istállójába befalazott gótikus szentségtartó fülke volt. E pastofórium ma Sente templomában van ismét eredeti funkciójában.

Magáról a településről sem sok adat áll rendelkezésünkre. Első említése (jelenlegi nevén) csak 1335-ből való, de újabb kutatások szerint valószínűleg azonos az 1260-ban említett Csabád faluval (Györffy). Egyházát a források a 15. századtól datálják, s eredetileg az esztergomi érsekséghez tartozónak mondják. A templom pusztulását egyesek 1573-ra, mások 1663-ra teszik. Miután Árpád-házi Szent Erzsébet a település védőszentje, az új templom is neki lett ajánlva – feltételezhető, hogy a középkori templom is Szent Erzsébet tiszteletére volt szentelve.

Az 1999-ben végzett régészeti kutatás eredményeként előkerültek a templom alapfalainak árcai. A falak kőanyagát az évszázadok során a környékbeliek építkezésekhez kibányászták. Az alapárkokból rekonstruálható alaprajz egy, valószínűleg a 11–12. században, román stílusban épült, félkör (patkó?) szentélyű kis falusi templomot mutat. A hajó téglány alakú. Belmérete kb. 5 × 6 méteres. Az alapok agyagba rakott kőből, míg a felmenő falak erős mészhabarcba rakott törtkőből készültek, néhány idomra faragott téglatöredék téglala alkalmazását is biztosítja. A falak vastagsága 70 és 90 cm között lehetett. Az előkerült freskótöredékek műves belső festésről tanúskodnak. A templom bejárata feltehetően a déli oldalon helyezkedett el. Az 1. árokban talált hegyesszögben csatlakozó kis alapcsomok talán e kapu alapozása. Az épület a későbbiekben kisebb átalakításon eshetett át. A hajó szentély felőli harmadában futó 45 cm széles alapárok egy később épült karzat léteire utal. Talán e karzat oszlopának helye a hajó közepén talált gödör. Ha

a feltételezett karzat és a Szentén látható szentségtartó egy időben készült, akkor az átépítés a 14. századra helyezhető. A szentély padlónívója feltehetően magasabban volt a hajónál. A szántottsága miatt még nem tisztázott, hogy földpadlós vagy öntött habarcspadlós volt-e. In situ padlónívót sehol sem sikerült találnunk.

A templom pusztulását tűzvész okozta valamikor a 17. században. A templomot körbevette a falu temetője. Egy légi fotó alapján ma már szabad szemmel nem látszódo temetőárkot is feltételezni lehet. A templomhajó északkeleti külső sarkánál egy ossarium-gödör részlete jelentkezett. A kibontott sírok egy része tájolásában a templomhoz igazodott, míg néhány égtáji tájolású volt. További kutatások pontosíthatják az épület történetét és adhatnak bővebb információt a temető kiterjedésére, szerkezetére.

A tábor idején előkerült kerámia mosott. A 77 darab freskótöredéket az OMvH-ÁMRK Szakrestaurálási osztályán konzerválta Scultéty Zsófia (SZRO/250/99.). A vasanyagokat Veres György szécsényi restaurátor kezeli. A 2 db érmet a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában Tóth Csaba határozta meg. A leletegyüttes a Kubinyi Ferenc Múzeum Régészeti gyűjteményébe 138. gyarapodási számmal került be. 1999-ben 9 db tárgy került leltározásra, 99.1.1-6. leltározási számon szerepelnek a régészeti gyűjteményben.

A beletárolt tárgyak Debercsény jelenlegi katolikus templomában kerültek kiállításra. Az ásatásról poszter kiállítás létesült Debercsényi Önkormányzatánál, illetve a salgótarjáni Stromfeld Aurél Gépipari és Építőipari Szakközépiskolában.

A FÖMI-től és a Magyar Honvédség Térképészeti Hivatalától sikerült a területet ábrázoló légi fotókat beszerezni.

A templom helye és környezete a talajműveléssel veszélyeztetett, így a háromszögelési ponttól déli irányba mért 5 m-nél lévő elvi középponttól 15 m sugarú körben a művelési ágat gyepművelésben lenne ajánlatos meghatározni.

MAJCHER TAMÁS

89. Debrecen, Köntöskert, Bezerédj u. 30.

(Hajdú-Bihar megye) U, B

1999. szeptember 15-én bejelentést tettek a Déri Múzeumban, hogy a Bezerédj u. 30. szám alatti ház köszmétés kertjében köszmétéfa ültetése során csontokkal telt edényt találtak.

A bejelentés alapján 1999. szeptember 16-án dr. M. Nepper Ibolya és Dani János régészek, valamint Faragóné Csutak Tünde gyűjteménykezelő kimentek a helyszínre. A bejelentő megmutatta a talált tárgyakat, mely alapján egyértelművé vált, hogy a kora bronzkor eleji Makó-kultúra egy hamvasztásos urnasírját találta meg.

A lelőhely egy ÉK-DNy-i irányban elnyúló, a környező mélyebben fekvő területekből jelentősen kiemelkedő homokdombon, a házhoz tartozó gondozott köszmétés- és gyümölcsöskertben található. A köszmétécemete számára